

De

Reformatie

INSPIREREND KERK ZIJN

*Maak wat moois
van wat je hebt*

Vlakbij

**Verbond:
eenheid met
Christus**

Dooop

COLOFON

De Reformatie verschijnt om de andere week en is een uitgave van Stichting De Reformatie.

Bestuur drs. Bernard Bos (voorzitter),
Herman Rozemuller (penningmeester)

Kernredactie Prof. dr. Ad de Bruijne
(hoofdredacteur), drs. Heleen Sytsma - van Loo
(eindredacteur), drs. Bas Luiten, drs. Janneke Burger -
Niemeijer, dr. Hans Schaeffer

Brede redactie Kernredactie plus prof. dr. Erik
de Boer, prof. dr. Sander Griffioen, prof. dr. Gert
Kwakkel, Jan Westert

Beeldredactie drs. Frouckje van der Wal

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
e-mail: redactie@dereformatie.nl.
Eventueel per post naar Redactie De Reformatie,
Fontanalaan 3, 5624 KN Eindhoven. Alles wat
met (abonnementen)administratie te maken
heeft naar info@dereformatie.nl of per post naar
De Reformatie, Postbus 89, 7730 AB Ommen.

Opmaak IDD concept.communicatie.creatie |
www.idd.nu

Druk Kon. BDU Grafisch bedrijf

Administratie

De Reformatie, postbus 89, 7730 AB Ommen
info@dereformatie.nl /// tel. 0529 - 43 88 96

Advertenties

Nico Postuma, tel. 0341 - 84 21 47,
tel. 06 - 139 959 05 /// adverteren@dereformatie.nl
Contracttarief op aanvraag

Abonnementen

€ 49,95 per jaar /// studenten € 19,50 ///
buitenland € 130,-

- abonnementsjaar loopt van 1 januari t/m
31 december
- opzegging van het abonnement dient 1 maand
voor aanvang van het nieuwe abonnementsjaar
schriftelijk of per e-mail te geschieden
(voor 1 december)

De Reformatie is op Daisy cd-rom verkrijgbaar
bij de Chr. Blindenbibliotheek voor blinden en
slechtzienden. Tel. 0341 - 56 54 99

*Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het
niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.*

Foto cover: philiproordafotografie

www.dereformatie.nl

KERKEN GROETEN HINDOES

TEKST: AD DE BRUIJNE, HOOFDREDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

De Raad van Kerken heeft een officiële
groet gestuurd aan enkele Nederlandse
Hindoe-organisaties. Op 20 maart
vieren Hindoes hun Holifeest, een
lentefeest rond de overwinning van het
licht op het donker. De Raad wijst onder
meer op Efeziërs 5:9 waar dezelfde
beeldspraak voorkomt. Zij wil samen
met Hindoes staan voor wat dit licht
oproept: goedheid, rechtvaardigheid en
waarheid. Elke godsdienstige groepe-
ring moet, volgens haar, uit de eigen
traditie het licht naar boven halen, om
de duisternis in onderlinge verhoudin-
gen te verdrijven.

Het is niet moeilijk om nu kritiek te
uiten. Hier wordt aan elkaar geknoopt
wat principieel niet te verbinden valt.
Het licht van Christus is uniek en totaal
anders dan de positieve pool in het
krachtenveld van het Hindoe-geloof.
Het is goed dat kerken publiek spreken,
ook in de richting van andere religies.
Maar zij miskennen hun roeping als zij
dat daarbij in het midden laten.
Toch moet onze kritiek tegelijk beschei-
den blijven. Aan de actie van de Raad

van Kerken kunnen wij namelijk ook
een voorbeeld nemen. Wij zien hier
kerken die hun roeping in de samenle-
ving van dit moment peilen. Religie is
vandaag nu eenmaal ook een omstre-
den maatschappelijk verschijnsel.
Daarin lijkt het christendom op andere
godsdiensten. Door onze samenleving
bibbert een onderhuidse vrees dat reli-
gieuze tegenstellingen de vrede zullen
verstoren. Waar we kunnen, moeten
we dat als christenen voorkomen en
zo bijdragen aan de stabiliteit van het
publieke leven. Openlijk vriendelijk
zijn tegenover een andere religie kan
daarbij helpen.
Bovendien mogen profetische en
confronterende woorden alleen maar
klinken wanneer de kerk de anderen
tegelijk merkbaar liefheeft en goed-
doet. Zelfs vijanden, dus zeker ook
religieuze tegenstanders. Jezus zegt in
de Bergrede: als je alleen je broeders
groet, waarin doe je dan meer dan het
gewone? Proeven we in de groet van de
Raad van Kerken niet ook iets van dit
typisch christelijke buitengewone?

IN DIT NUMMER

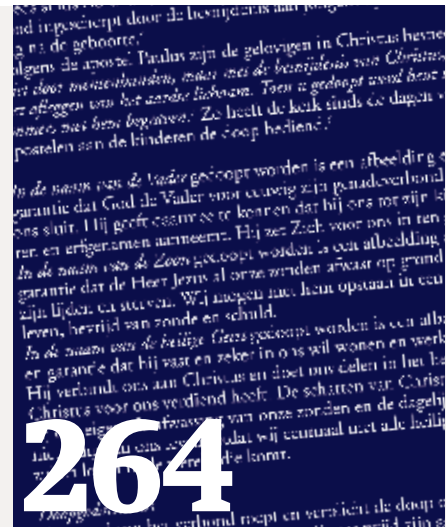
BELOOFD IS BELOOFD

God gaat met kinderen van gelovige ouders van meet af aan een andere weg dan met kinderen die niet uit gelovige ouders worden geboren. Het is op allerlei manieren zichtbaar dat God hun Vader is. Die concrete belofte wordt verzegeld in de doop

HET LAM EN HET KIND

Had Guido de Brès het bekende altaarstuk 'De aanbidding van het lam Gods' voor ogen toen hij art. 34 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis schreef? Erik de Boer pleit ervoor om de christelijke leer van het gezin verder te doordenken.

DRAAGVLAK VOOR FORMULIEREN

Ad de Bruijne plaatst de liturgische formulieren in de context van hun ontstaansgeschiedenis en ziet voor- en nadelen aan het gebruik ervan. Hij vraagt zich af op welke manier ze in deze tijd het beste hun doel kunnen dienen.

EN VERDER

251 COLUMN ZOALS EEN KERK HOORT TE ZIJN /// 251 WWW.DEREFORMATIE.NL ///

256 BIJBELTAAL VLAKBIJ /// 258 BOEKENPLANK LEZEN OVER DE DOOP /// 260 DISCUSSIE MAAK

WAT MOOIS VAN WAT JE HEBT /// 262 WANDELEN MET GOD VERBOND: EENHEID MET CHRISTUS ///

266 UIT DE KERKEN /// 267 KORT NIEUWS, PERSBERICHTEN ///

Belooft is beloofd

TEKST: HANS SCHAEFFER, ONDERZOEKER AAN DE THEOLOGISCHE UNIVERSITEIT KAMPEN EN REDACTEUR VAN DE REFORMATIE /// FOTO: PHILIPPROORDAFOTOGRAFIE

Twee jonge ouders twijfelen erover of zij hun pasgeboren kind willen laten dopen. Al veel eerder, tijdens de zwangerschap, ben ik hierover het gesprek met hen begonnen. Allerlei Bijbelteksten en interpretaties ervan zijn de revue gepasseerd. Tenslotte is het grote breekpunt dat ik hun kind zie als van meet af aan op een ander spoor gezet dan het kind van de bureu.

Vanaf het begin is hun kind immers heel concreet en aanwijsbaar kind van God te noemen. De ouders echter zien niet dat Gods liefde voor hun kind anders zou zijn dan voor andere kinderen. Vraagt God niet van alle mensen om voor Hem te kiezen?

In de afwijzing van de kinderdoop spelen natuurlijk ook allerlei emotionele argumenten een rol: ervaringen uit het verleden, de visie op onze kerken en wat daar allemaal aan de hand is, samen met positieve indrukken die jonge mensen opdoen in meer evangelisch getinte gemeenten, bijvoorbeeld qua sfeer en liedkeus.

Soms vermoed ik zelfs dat deze elementen ten diepste doorslaggevend zijn voor de keus van (jonge) ouders tegen de kinderdoop. Wie zich in de vrijgemaakte kerk namelijk serieus genomen en op z'n plaats voelt, zal misschien wel vragen stellen bij de kinderdoop, maar uiteindelijk toch gemakkelijker overtuigd raken van het goed recht ervan.

Ander spoor In gesprekken met deze ouders ligt die (psychologische) laag echter niet altijd aan de oppervlakte.

Daarom gaat het gesprek vaak over het breekpunt dat ik noemde: mogen ze hun kinderen beschouwen als van meet af aan gezet op een ander spoor dan kinderen van niet-gelovige ouders? Op dit punt wil ik graag een antwoord geven in dit artikel.

Allereerst wil ik duidelijk maken dat God inderdaad concreet aanwijsbaar, reëel, zichtbaar en ervaarbaar met

Wie eenmaal de kracht van Gods belofte tot zich laat doordringen, kan vol overtuiging z'n kind laten dopen'

kinderen van gelovige ouders iets anders doet dan met andere kinderen. Deze realiteit heeft vervolgens te maken met Gods belofte aan hun adres. Het is mijn overtuiging dat de blijdschap en verwondering over Gods toezeggingen zó overtuigend en concreet mogen zijn, dat ze niemand onberoerd kunnen laten. Wie eenmaal de kracht van Gods belofte tot zich laat doordringen, kan vol overtuiging z'n kind laten dopen.

Voor het gemak – en theologisch gezien ook terecht¹ – begin ik met de gelovige ouder(s) zelf. Het feit dat zij geloven betekent dat zij aanwijsbaar in hun leven Gods handelen hebben ervaren. Niet altijd in allerlei bovennatuurlijke ervaringen van wonderen of een plot-

selinge bekering, maar in ieder geval wel in reële bemoeienis van God met hun leven. Hijzelf is aanwezig gebleken in hun leven: in gesprekken met medechristenen, in hun christenouders en op de basisschool waar Bijbelverhalen verteld werden; in kerkdiensten, liederen, conferenties of cursussen; in catechisaties, studentenvereniging, opa of oma. Via al deze middelen hebben zij God leren kennen.

Niet iedereen heeft daarin alleen maar positieve ervaringen opgedaan – integendeel. Het is soms een worsteling om ondanks falende ouders, saaie catechisaties, ruzies in je studententijd of irrelevante preken toch God te zoeken. Maar dan nog: ondanks dat blijkt God in bezinning en zelfs in de verwerking van negatieve ervaringen je geloof te hebben gesterkt. Anders noem je jezelf immers niet 'gelovig'?

Middelen Let wel: het vergt bezinning om deze invloed van mensen met God in verband te brengen; je moet dat zo willen zien. Het zijn niet zomaar ervaringen, positief of negatief. Het zijn middelen waardoor God jouw leven heeft aangeraakt, die Hij laat bijdragen ten goede voor wie God liefhebben (Rom. 8:28). God heeft op jou ingewerkt via mensen.

"Want u komt de belofte toe en uwen kinderen" (Hand. 2:39); doopvont in de Rehobothkerk in Utrecht.

Zij zijn middelen in Gods hand, zelf op hun beurt aangeraakt via mensen door Gods heilige Geest. Zelfs het kwade kan Hij daarbij ten goede keren! Daar zit God zelf achter. Precies zoals Jezus het rond zijn hemelvaart gezegd had:

Ik heb alle macht in hemel en op aarde. Maar die macht zal Ik via jullie laten merken in deze wereld. Jullie zijn mijn lichtdragers en zoutstrooiers op aarde. Daarom: ga erop uit, maak van alle volken leerlingen van Mij, leer ze onderhouden wat Ik jullie heb opgedragen – en doop ze in de Naam van God drie-enig (Matt. 28: 18-20). In de lijn van precies dit zendingsbevel

*'In de concrete
liefde en zorg van
ouders werkt God
zelf voor het kind'*

en deze doopopdracht staan de ouders met hun kinderen. Als er één is aan wie zij het evangelie willen doorgeven, dan is het wel hun zoon of dochter. Zij zijn de door God gegeven basismiddelen om dit kind te bereiken – in het gebedje dat ze zullen aanleren, in de eerste Bijbelverhalen die ze doorvertellen, in een manier van leven waarin ze God centraal willen stellen.

De ouders zullen daarbij later de hulp invoeren van andere mensen. Ze willen hun kind ook in de sfeer van school, van kerk, van vriendjes en vriendinnetjes meegeven. Wie God is. Deze mensen buiten het

gezin worden zo op hun beurt middelen in Gods hand om hun kind te bereiken. Ook hier geldt weer dat hun zoon of dochter niet in een rechte lijn het hemelse licht zal zien in al deze mensen. Daarvoor is er nog veel te veel mis met mensen. Maar in wat er mis gaat, waarin kinderen gekwetst raken, en hoe ze daarmee leren omgaan, is God niet afwezig.

Gods belofte Op dit punt aangekomen wil ik een stap maken naar de belofte van God. De concrete invloed van Gods Geest op kinderen van gelovige ouders is anders dan op kinderen van niet-gelovige ouders. Ik zeg bewust 'anders', want ook hen wil God bereiken met zijn

evangelie. Maar de intensieve bemoeienis van God met jullie kinderen, zeg ik tegen christenouders, is werkelijk een Godsgeschenk voor hen. Zo energiek en krachtig kan Hij via jullie en anderen het leven van je zoon of dochter kleur geven – en dat gebeurt niet met het buurjongetje. Ook is deze invloed en zorg van God dus geen toekomstmuziek, of puur geestelijk. In de concrete liefde en zorg van ouders werkt God zelf voor het kind.

Precies deze concreet aanwijsbare zorg van God via ouders en anderen voor het kind van gelovige ouders wordt in het doopformulier onder woorden gebracht als Gods belofte. God belooft dat Hij zelf ouders en anderen inschakelt om ons van al het goede te voorzien en al het kwade van ons te weren of voor ons te doen meewerken ten goede. God zelf belooft dat Hij hun via mensen zal laten weten dat Jezus ook voor hen gestorven is. Zo vertellen ouders het toch ook aan hun kinderen? Al vanaf heel jonge leeftijd is zichtbaar en concreet aanwijsbaar dat de heilige Geest kinderen wil vormen tot christenen, tot kinderen van God.

Gods belofte is dus geen toekomstmuziek. Zo kan het woord ‘beloven’ wel klinken. Een belofte is iets wat iemand ooit in de toekomst zal gaan doen. De nadruk ligt dan ook op het eindresultaat, de vervulling. Je kunt er in het beste geval in het heden iets van hoop aan ontfangen dat het ooit goed komt – maar verder zijn het ook maar woorden en moet je maar afwachten of de ander z’n belofte houdt.

Krachtig fundament Gods beloften hebben een ander karakter. Juist omdat het God is die ze uitspreekt.² Steeds weer zie je in de Bijbel dat mensen precies dit unieke karakter van Gods

spreken moeten ontdekken. Zo is het voor Abram een enorme strijd om zich werkelijk vast te klampen aan Gods toezegging dat Hij voor een zoon zal zorgen. Deze toezegging is méér dan alleen toekomstmuziek – het is bedoeld als zo’n krachtig houvast dat Abram zijn hele leven erop kan bouwen, in het heden. Gods belofte van een nieuwe aarde, om een ander voorbeeld te noemen, is geen worst die de gelovigen nu wordt voorgehouden om ondertussen vandaag alleen maar wat aan te modderen. Het is bedoeld als zo’n krachtig fundament dat ons leven er nu een totaal andere kleur van kan krijgen.

Het meest sprekend is in dit licht misschien wel het slot van Petrus’ toespraak op de Pinksterdag (Hand. 2). Die is gebaseerd op Christus’ belofte dat Hij zijn Geest zou geven (Hand. 1: 8). Wanneer dat gebeurt, vertelt Petrus het échte verhaal van Jezus Christus. ‘Jezus, die u gekruisigd hebt, is door God tot Heer en Messias aangesteld. ... Hij is door God verheven, zit aan zijn rechterhand, en heeft van de Vader de heilige Geest, die ons beloofd is, ontvangen.’ Wanneer de toehoorders hierover ontzet raken en vragen hoe het dan nu met hen verder moet, zegt Petrus: ‘Keer u af van uw huidige leven en laat u dopen ... Dan zal

de heilige Geest u geschonken worden, want voor u geldt *deze belofte*, evenals voor uw kinderen en voor allen die ver weg zijn en die de Heer, onze God tot zich zal roepen’ (Hand. 2: 36.33.38-39).

Gods belofte dat hun de heilige Geest geschonken zal worden, is geen toekomstmuziek, maar concreet zichtbaar, ervaarbaar inwerken van diezelfde

Geest op mensen. En inderdaad: die heilige Geest werkt op deze manier ook in op kinderen van gelovige ouders! Zij blijken concreet aanwijsbaar door God als zijn kind behandeld te worden. Welnu, als dat

zó ligt dan dopen we kinderen niet op grond van toekomstige genade, maar omdat God *klaarblijkelijk* kinderen van gelovige ouders als zijn kind heeft aangenomen.³

‘Gods belofte van een

nieuwe aarde is geen

worst die de gelovigen

wordt voorgehouden’

1 Vgl. J. van Bruggen, *Het diepe water van de doop*, Kampen (Kok), 1997, pag. 59-65.

2 Vgl. hiervoor: C. Trimp, *Klank en weerklank. Door prediking tot geloofservaring*, Barneveld (De Vuurbaak), 1989, pag. 52-64.

3 Deze belofte betekent ook dat wie zich hieraan onttrekt, God in zijn toorn zal tegenkomen in zijn of haar leven. Vanwege beperkte ruimte wijs ik hier slechts op, zonder dit nu te kunnen uitwerken.

✚ SAMENVATTING

God gaat met kinderen van gelovige ouders van meet af aan een andere weg dan met kinderen die niet uit gelovige ouders worden geboren. Hij behandelt hen direct en concreet aanwijsbaar als zijn kinderen, door de middelen die ouders gebruiken en door het middel dat ouders zelf *zijn* om hun kind groot te brengen in het geloof. Het is op allerlei manieren zichtbaar dat God hun Vader is. Die concrete belofte wordt verzegeld in de doop.

JACOB GLAS, PREDIKANT TE MAASTRICHT ///

Zoals een kerk hoort te zijn

Het gebouw dat men gebruikt voor de samenkomsten is druk bezet aan het eind van deze middag. Het is een plek van ontmoeting. Men drinkt en eet samen iets, raakt met elkaar in gesprek en er ontstaan contacten. Het gebouw heeft een sociale functie in de wijk. Het gonst er van de activiteiten. Echt zoals een kerk hoort te zijn.

Er komen kinderen naar binnen. In de aangrenzende ruimte lijkt er iets van een bijbelclub te ontstaan of een catecheseles. Ik hoor de kinderstemmen. Tussendoor klinkt de stem van een man. Het leek wel alsof de Heidelbergse Catechismus gezamenlijk werd

opgedreund. Ik dacht dat dit niet meer plaatsvond in onze kerken. Ter plekke word ik een beetje jaloers. Hadden wij in onze kerk ook maar een paar goedlopende activiteiten voor kinderen van deze leeftijd. Echt zoals een kerk hoort te zijn.

Een van de leden van deze gemeente vertelt vol trots over de bouwgeschiedenis. Het heeft heel wat moeite gekost om de plaatselijke overheid te overtuigen van de noodzaak van dit gebouw. Hij heeft veel werk verzet om de vergunningen te krijgen. Hij moest zich een weg banen door de ambtenarij. Maar het is dan toch gelukt. Het

gebouw staat er nu al tien jaar. En de activiteiten nemen toe. Iedereen is welkom. Er

zijn voorbeelden van mensen die tot geloof zijn gekomen. De man die mij dit alles vertelt, glundert van trots. Zijn leven is niet voor niets geweest. Hij heeft zijn steentje bijgedragen. Hij is blij met deze levende en groeiende gemeenschap. Echt zoals een kerk hoort te zijn.

Deze kerk is een moskee.

WWW.DEREFORMATIE.NL

Bij het artikel 'Het lam en het kind' van Erik de Boer (pag. 252-255) is een uitgebreider artikel te downloaden via de website. Klik op de datum van verschijning van dit nummer in de linker menubalk.

Het eerstvolgende nummer van De Reformatie verschijnt D.V. over twee weken, op 25 maart a.s. In dat nummer komt de vraag aan de orde in hoeverre er ruimte is of zou moeten zijn voor plaatselijke kerken binnen een goed georganiseerd kerkverband om op hun eigen plek creatief eigen wegen te gaan. Artikelen die bij het thema horen, worden geschreven door ds. Wim van der Schee, predikant te Amsterdam-Zuid/West, en hoofdredacteur Ad de Bruijne. Het nummer dat daarna verschijnt, D.V. op 8 april a.s., gaat over het thema

kind en avondmaal. Op de website van De Reformatie kunt u meedenken over deze thema's en uw vragen stellen aan de redactie via het algemene contactformulier. Ook kunt u reageren op stellingen die horen bij de thema's van nummers van De Reformatie die al zijn verschenen.

Naar aanleiding van dit nummer over het thema doop kunt u uw reactie geven op de volgende stelling:

De doop verdedigen kunnen we wel, ertoe uitnodigen ook?

Het lam en het kind

Contouren van een leer van het christelijk gezin

TEKST: ERIK DE BOER, O.A. DOCENT KLASIEKE TALEN AAN DE TU IN KAMPEN, EN REDACTEUR VAN DE REFORMATIE /// FOTO: GEERTJE ARNOLD

‘Het lam Gods’ is de titel van een indrukwekkend schilderij in de Sint-Baafskathedraal in Gent.

Het is gemaakt door de gebroeders Van Eijck, in 1432 gereedgekomen. Het is niet zomaar een schilderij, maar een retabel, een altaarstuk bestaande uit twaalf tableaux. In het middenpaneel staat het lam van God centraal. ‘Het zag eruit alsof het geslacht was’ (Opb. 5:6). Het bloed spuit uit de borst en wordt in een kelk opgevangen.

Misschien had Guido de Brès dit tableau wel voor ogen toen hij artikel 34 schreef van wat nu de Nederlandse geloofsbelijdenis heet. Zag hij het middenpaneel, ‘De aanbidding van het lam Gods’? Over de heilige doop schreef hij: het is niet het water dat ons reinigt, maar ‘de besprenkeling met het kostbaar bloed van de Zoon van God’. Dan stelt De Brès de vraag: geldt dat ook voor de kinderen? Hij antwoordt: ja, ‘zoals de HERE in de wet gebood hun kort nadat zij geboren waren, deel te geven aan het sacrament van het lijden en sterven van Christus door het offer van een lam’. Aan die zinsnede uit de belijdenis en aan de Bijbelse grond ervan is dit artikel gewijd.

Bloedlijn Dat argument hoor je niet vaak in de discussie over de kinderdoop. Wel het punt: gaat de besnijdenis wel zo één-op-één in de doop over? De Brès stelt: het gaat in het teken van het oude verbond om dezelfde beloften als in het nieuwe verbond. In besnijdenis en doop gaat het om verzegeling van Gods beloften, voor volwassenen en voor kinderen.

Direct daarna verdisconteert de schrijver het nieuwe van het Nieuwe Verbond. ‘Christus heeft zijn bloed even zeker vergoten om de kleine kinderen van de gelovigen te wassen, als Hij dat gedaan heeft voor de volwassenen.’

Zoals hij eerder zei: niet het water wast schoon, maar het bloed van Christus reinigt ten diepste. Volg de lijn van het nieuwe in Christus terug naar het Oude Testament, waarvan de Heer Jezus zelf zegt: dat zijn ‘de Schriften die van Mij getuigen’ (Joh. 5:39).

Eén van de lijnen die van Christus diep in het oude verbond teruggaan, is de lijn van het bloed.

Op die lijn komt de Nederlandse geloofsbelijdenis uit bij Leviticus 12. In dat wetsartikel geeft de Geest inzicht in Gods kijk op geboorte, kraamtijd en consequenties voor moeder en kind in het oude verbond, breder dan het moment van de besnijdenis. Is er vanuit die bloedlijn in Christus ook meer te zien dat ons denken over de doop kan dienen?

Onrein Met Leviticus 12 leerde de HEER zijn volk op een speciale manier naar geboorte en kraamtijd kijken. Centraal staat daarbij: het bloed. De regel is: na de geboorte van een zoontje is de moeder zeven dagen onrein. Bloed is in Israël leven, bloeden leven dat wegsijpelt of -stroomt. Veel of weinig maakt geen verschil. Als er bloed vloeit, breekt de dam tegen de gevolgen van de zondeval weer eens. Bij elke geboorte gaat het ten diepste op leven en dood, voor moeder en kind.

Vandaar dat merk ‘onrein’. Er moet iets weggewassen worden dat dieper gaat dan bloed, meconium, vruchtwater of huidsmeer.

Toch maakt de wet er geen drama van. De moeder ‘is dan op dezelfde manier onrein als tijdens haar menstruatie’ (Lev. 12:2; zie Lev. 15). Het tekent dat zij elke maand een week lang bij haar menstruatie stilstaat. Met het bloed vloeit weefsel weg dat in de baarmoeder werd opgebouwd om nieuw leven te ontvangen. Als een eikel bevrucht

*‘Als er bloed vloeit,
breekt de dam tegen
de gevolgen van de
zondeval weer eens’*

Detail van De aanbidding van het Lam. Gents altaarstuk door Jan en Hubert van Eyck, voltooid in 1432 ///

wordt, ontstaat nieuw leven. Wanneer geen bevruchting plaatsvindt, vloeien zaadcellen, eikel en weefsel in een bloeding af.

Waarom is de moeder bij de geboorte van een dochter twee keer zo lang onrein? De verwijzing naar de menstruatie kan richting wijzen. Een meisje zal op haar beurt ook ongesteld worden. Haar geslachtsrijpheid kondigt zich aan met een eerste bloeding. En, als zij voor

het eerst gemeenschap met een man heeft, zal zij haar maagdelijkheid geven door te bloeden. Opnieuw, dat is geen drama, maar wel een feit dat de HEER op haast eerbiedige wijze aanstipt (vgl. Ezech. 16:9).

Dat brengt het tweede punt naar voren: na die eerste week werd het jongetje besneden. Op de achtste dag dus. Alleen jongens moesten op die dag-na-week-één bloeden. Maar dat staat niet

helemaal los van het vrouwelijke bloed dat vloeide en vloeien zal. Hij moet ook bloeden, en wel aan het geslachtsdeel waarmee ook hij later zijn lief zal laten bloeden en leven zal willen verwekken. Na die eerste week-plus-besnijdenis volgde voor moeder (en kind) nog drieëndertig dagen. En na de geboorte van een dochter dubbel zoveel, tot ze met elkaar de HEER in zijn huis mochten ontmoeten.

Reinverklaring De periode van onreinheid wordt door een dubbel offer afgesloten: een lam van één jaar oud (een ram) als brandoffer en een duif als reinigingsoffer. Het brandoffer staat voor toewijding aan de HEER, alsof het vuur het vuil wegbrandt. Het reinigingsoffer lijkt klein, maar is bloedig. De priester moet de halsslagader van de duif opendrukken, zodat er bloed tegen het altaar spettert waarop het lam ligt (Lev. 5:8-9).

In de eeuwen na de zondvloed tot aan Jezus' oprijzen uit het doopwater is de duif het kleine offerdier geweest waarvan de kop afgeknepen werd en dat zijn levensbloed verloor bij een reinigingsoffer, zoals dat gebracht moest worden na de geboorte van een kind om de onreinheid van moeder en kind op te heffen. Zoals een eenjarig mannelijk lam ons doet terugdenken aan Jezus Christus, doet de duif ons denken aan de Geest. Blijkbaar zijn beiden betrokken bij het offer van het oude verbond: als vergeving en vernieuwing, reiniging en heiliging, verbonden in het tweevoudige offer van reinverklaring. In het nieuwe verbond blijkt Jezus dat offer van reinverklaring te zijn, 'het lam dat de zonde van de wereld wegneemt' (Joh. 1:29 en 36). U weet u toch vrijgekocht 'met het kostbaar bloed van een lam zonder smet of gebrek, van

Christus' (1 Pet. 1:19)? Hij is 'het lam dat staat alsof het geslacht is' (Opb. 5:6). Guido de Brès heeft een punt als hij bij het offer van de ram na de geboorte van een kind aan het offer van Christus denkt.

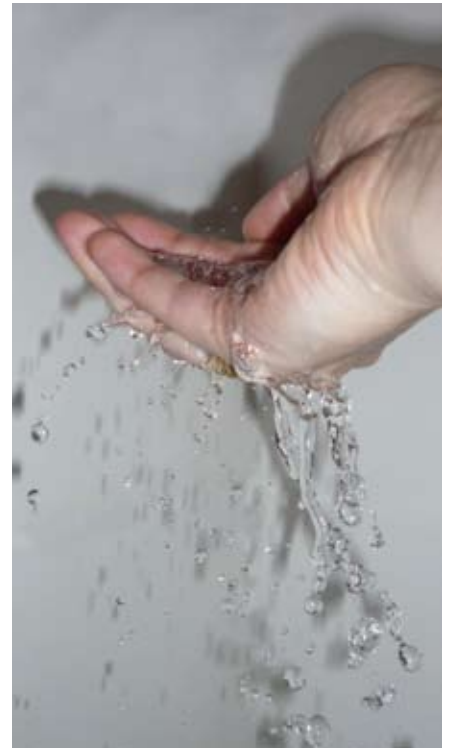
In Lucas 2:22 zien we Maria en haar kind naar de tempel gaan om zich overeenkomstig de wet van Mozes rein te laten verklaren. Het ligt voor de hand bij het meervoud 'ze' aan moeder Maria en het kind Jezus te denken. Hij is in het vorige vers genoemd: besneden op de achtste dag (Lev. 12:3) kreeg hij de naam 'Jezus', die de engel had genoemd nog voor hij in de moederschoot was ontvangen (Luc. 2:21). In het volgende vers gaat het nog steeds over hem, nu samen met zijn moeder. Hijzelf heeft op de achtste dag gebloed. Maar nu wordt de gehele wet van Leviticus 12 aan de Heiland voltrokken. Zelfs het offer van twee duiven waarmee het wetsartikel eindigt (Lev. 12:8), wordt nadrukkelijk genoemd.

Zuiver water Bij de profeten zien we hoe het water terrein wint ten opzichte van het bloed. Dat kondigt zich aan in de vertelling waarin de HEER het verhaal van zijn liefde voor Israël giet. Hij vertelt het verhaal van een meisje dat te vondeling gelegd is maar – God zij dank – gevonden wordt. Zo wordt haar leven gered en krijgt het kind een kans. Hartverscheurend hoe Hij de omstandigheden van de geboorte tekent (Ezech. 16:3-5): 'Toen kwam Ik voorbij en zag hoe je in je bloed lag te spartelen.' Maar de HEER verzorgt het kind dat allang gewassen had moeten zijn (16:4). Ook na het bloeden van de eerste

menstruatie (of is het de huwelijksnacht?), staat er: 'Ik waste je met water, Ik spoelde het bloed van je af' (16:9). Het water wint nog verder terrein ten opzichte van het bloed in Ezechiël 36. De belofte klinkt: 'Ik zal zuiver water over jullie uitgieten om jullie te reinigen van alles wat onrein is, van al jullie afgoden' (36:25). Waarom zuiver water? Omdat de HEER Israëls gedrag zo beoordeeld had: 'hoe hun daden even onrein waren als een vrouw die ongesteld is' (36:17). Wat past er beter om bloed weg te wassen dan water? Ook het beeld van de rivier met levend water past bij de observatie van het wassende water dat het bloed overstijgt (Ezech. 47; Zach. 14). Alle lijnen komen bij elkaar als niemand minder dan Jezus de doop ondergaat in water dat het leven bedreigt. Als Hij bovenkomt, daalt de Geest van God op Hem neer in de gestalte van een duif. Als Johannes de Doper zijn leerlingen op het spoor zet van Hem die zal dopen met de heilige Geest, identificeert hij Hem zo: 'Daar is het lam van God!' (Joh. 1:36). Wat bij de Doper begint, wordt door Jezus voltooid zodra het mannelijk lam, de ram geslacht en geofferd is. Vanaf dat moment wint het water het van het sacrament van het bloed. Van daar de oproep om tot God te naderen

'Alle lijnen komen bij elkaar als niemand minder dan Jezus de doop ondergaat in water dat het leven bedreigt'

'nu ons hart gereinigt is, wij van een slecht geweten bevrijd zijn en ons lichaam met zuiver water is gewassen' (Hebr. 10:22). Lam en duif, bloed en water kregen eerst bijzondere betekenis rond de geboorte van een kind. Zoon of dochter? Dat maakte voor de reiniging en het dubbele offer niet uit. Wat anders is? Dat Jezus het verbond nu nieuw noemt 'in mijn bloed' (Luc. 22:20).

'Ik zal zuiver water over jullie uitgieten om jullie te reinigen van alles wat onrein is' (Ezechiël 36:25) ///

Beginsituatie Ik las Leviticus 12 langs de lijn van het lam, Christus. Wat neem ik daaruit mee naar het gesprek over de doop?

1. Als er voor volwassenen een verband tussen besnijdenis en doop is, dan zegt de besnijdenis ook iets over de kinderen vandaag. Het bevel tot besnijdenis kent een beginsituatie: bij de eerste uitvoering moeten volwassen mannen én jongens besneden worden (Gen. 17:11-14). In Leviticus 12 wordt die praktijk ingebed in de reguliere situatie van een volk waarvan de mannen besneden moeten zijn, namelijk bij de geboorte van een jongetje.
2. Zou iets vergelijkbaars zich bij de doop kunnen hebben voorgedaan? Eerst valt de nadruk op de doop van volwassen mensen: doop van bekering tot vergeving van zonden. Dan kan gezegd worden dat iemand

gedoopt werd 'en zijn/haar huis'. Er staat niet expliciet bij of er in alle gevallen wel of geen kinderen bij dat gezin hoorden. Dat blijft de achilleshiel van de gereformeerde doopsleer: dat in het Nieuwe Testament niet met zoveel woorden in voorbeeld of bevel staat dat een kind de doop ondergaat. De uit later tijd bekende praktijk van het dopen van kinderen lijkt op de reguliere praktijk zoals we die in Leviticus 12 aantreffen.

3. Besnijdenis als sacrament van bloed hoeft niet meer gevraagd te worden van de volken die bij Israël ingelijfd worden (Hand. 15:19). Het bloed van Christus heeft ruim voldoende gevloeid. Aan baptisten mag de vraag gesteld worden hoe dit bloed de kleine kinderen bereikt die de God van het leven schenkt. Mag Gods genade in het oudtestamentische offer van het lam verbonden worden met de diepte die Hij in Christus zou aanbrengen? Waarom zou de verhouding van God drie-enig tot kinderen – zo royaal in het oude verbond – veranderen wanneer zijn Zoon in de weg van zwangerschap en geboorte (Luc. 2:1-24) mens geworden is?
4. Hoe leest de christelijke kerk de wetsvoorschriften? Kan de gemeente die als Woord van God beluisteren? De vraag naar de waarde van het Oude Testament in het geheel van de Bijbel is een belangrijk punt in het gesprek tussen hen die, ook in de kerken, denken vanuit het gereformeerd belijden en hen die neigen tot het baptistische vertrekpunt.

Eén doop Brengen we Leviticus 12 in verband met Lucas 2, dan breng ik ook de volgende zaken in het gesprek over de doop in.

5. Als mijn waarneming klopt dat

het wassende water het wint van (besprenkeling met) het bloed, dan moet de regel zijn: de doop wordt in de gereformeerde kerken voortaan door onderdompeling bediend, bij volwassenen én kinderen.

6. In het licht van het reinigingswater in het oude verbond en het overvloedige water van het nieuwe testament zouden ouders, staand in het water, de doop van hun kind moeten meebeleven. Dat is niet hún doop, maar wel een beeld van doorgaande reiniging. Er is tenslotte nogal wat gebeurd. In het doopbad houdt niemand het droog. Ouders die de zonde aan het kind meegaven, kunnen wel een beeld van hun reiniging in Christus gebruiken op het moment dat zij komen om het kind aan de Heer voor te stellen.
7. Een onopgeefbaar punt in de doopsleer is: er is 'één doop' (Ef. 4:5). Op grond daarvan stellen christenen van gereformeerde belijdenis: 'De doop mag niet herhaald worden, want wij kunnen ook niet tweemaal geboren worden' (NGB art. 34). Ik overweeg of het mogelijk is de eenheid van de doop (als sacrament) te eerbiedigen,

én ruimte te maken voor een ritueel van reiniging, bijvoorbeeld bij de openbare geloofsbelijdenis van jongeren die als kind het teken en zegel van God drie-enig ontvingen. De daad van belijdenis houdt toch ook in: belijdenis van de zonden van de jeugd aan de ene kant en bekering tot volging van het lam anderszijds. Onderscheiden van het sacrament waarin God zich aan het mensenkind verbindt – toch een ritueel van reiniging. Als water te dicht bij de doop komt, is zalfolie een alternatief als beeld van toewijding en vervulling met de Geest.

Misschien moeten voorgangers van gereformeerde belijdenis en met een baptistische overtuiging met een open Bijbel rond de tafel gaan zitten. Ik wil dit punt inbrengen: of het mogelijk is om te verwoorden wat de Geschriften ons leren over de plaats van volwassenen en kinderen in het licht van God, Schepper en Vader, Zoon en broeder, Geest en doop; om een christelijke leer van het gezin in de gemeente te schrijven – een belijdenis-artikel dat verbindt.

Een uitgebreidere versie van dit artikel is te lezen op www.dereformatie.nl.

✚ SAMENVATTING

In besnijdenis en doop gaat het om verzegeling van Gods beloften voor volwassenen en voor kinderen. In het Oude Testament vloede er bloed bij het reinigingsoffer na de geboorte van een kind. In het nieuwe verbond blijkt Jezus dat offer van reinverklaring te zijn. Vanaf dat moment wint het water het van het sacrament van het bloed. Deze doorgaande lijn van oud naar nieuw vraagt om verder doordenken van de christelijke leer van het gezin.

Vlakbij

'U KIJKT NAAR HEM EN U SPREEKT MET HEM,' ZEI JEZUS.

Johannes 9:37

Bijbeltaal is af en toe echte beeldtaal. Niet alleen als de Heer zelf in gelijkenissen spreekt, ook wanneer bijvoorbeeld zijn evangelist Johannes breed verslag doet van gesprekken. Vaak beschrijft hij daarbij tegelijk in een paar penstreken de situatie waarin ze plaatsvonden. Voor de moderne lezer die graag beelden ziet, is echt niet zoveel voorstellingsvermogen nodig om de taferelen voor zich te zien.

Neem nu zo'n verhaal als Johannes 9, fris verwoord in de NBV. Een man die, blind geboren, op een sabbat voor het eerst van zijn leven kan zien, en Joodse leiders die van zichzelf vinden dat ze kunnen zien maar gaandeweg steeds blinder worden. En onze Heiland, aan het begin de weldoener van de één en aan het slot in scherpe confrontatie met de anderen.

Tussen dat begin en slot laat Johannes ons verbaasde burens en bekenden zien, boze Farizeeën – nota bene: sabbat! –, en bange ouders die de ban uit de synagoge te vrezen hebben. De genezen man loopt zelf dat gevaar, want hij stelt zich zo moedig tegen de Farizeeën teweer dat ze hem weggagen. Wat een intrieste afloop. Ja, maar zo laat de Heiland deze sabbat vol stralend licht niet bederven voor de man. Na al de drukte in de straatjes van Jeruzalem is Hij daar ineens weer. Hij hoorde van de gang van zaken en zoekt de man op. Die is als een wandelend werk van God in dit vijandige klimaat in nood

gekomen. En hij moet ook zelf nog beter gaan inzien wat hem overkomen is. Wie was het eigenlijk, zijn weldoener? Ja, ene Jezus, en hij moet wel van God komen, want anders had hij dit niet gekund... En dan staat hij in dat groei-proces van zijn geloof ineens oog in oog met die man, die Jezus; hij ziet Hem nu voor het eerst. 'Geloofst u in de Mensenzoon?' vraagt Hij. 'Tja, als ik maar wist wie het was, meneer' – hij kijkt nog de verkeerde kant op. Maar dan: 'U staat naar Hem te kijken en u praat met Hem.' Denk u de situatie in en zie ze staan, die twee tegenover elkaar. Om nooit te vergeten, zo'n tafereel. De Heiland met een glimlach, stel ik me voor, en de man met grote verbaasde ogen. Niet zonder opzet zegt de Heer niet 'Ik ben het', maar legt Hij er voor deze man de nadruk op dat hij zien kan. Man, geef je ogen maar de kost! Dan breekt zijn geloof door en hij valt op zijn knieën voor de meneer die zijn Heer geworden is, heel anders dan de Farizeeën die ziende blind wensten te blijven – in hun zonde! Twintig eeuwen scheiden ons van de scène. En dat maakt het soms moeilijk. Als voor ons gevoel de Heiland ver weg is, hebben we alleen maar het Woord. Maar Hij heeft wel voor mannen gezorgd die als ooggetuigen ons laten zien hoe het was. En dan komt in zo'n tafereel de Heiland vlakbij, over twintig eeuwen heen. Ja toch? Uw en mijn Heiland – echt vlakbij!

Afbeelding: Het schilderij is van El Greco, ca. 1570 ///

*Denk u de situatie in en zie ze staan,
die twee tegenover elkaar.
Om nooit te vergeten, zo'n tafereel.*

Lezen over de doop

TEKST: JANNEKE BURGER-NIEMEIJER, REDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

De afgelopen jaren is er in GKv-kring het een en ander over de doop verschenen. De belangrijkste drie boeken zijn wel die van prof. Jakob van Bruggen, ds. Peter van der Laan en ds. Adrian Verbree. Ze hebben elk een eigen invalshoek en werkwijze.

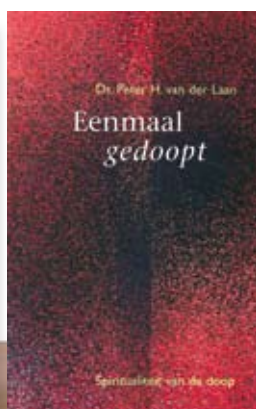
Professor Jakob van Bruggen schreef al heel wat jaren geleden (1997) *Het logo van het geloof* (eerder uitgegeven als *Het diepe water van de doop*). Het is precies wat je van een Bijbelgeleerde als Van Bruggen mag verwachten: prachtige teksten vol Bijbeluitleg die niet altijd in pasklare oplossingen voor hedendaagse problemen uitmondend. Dat is het sterke en tegelijkertijd soms het onbevredigende van dit boek. Ik zou het altijd aanraden als het eerste en laatste dat je moet lezen als je in de doop gaat verdiepen, juist omdat het een boek over de doop is waarbij het dilemma van het tijdstip van de doop niet allesbeheersend is. Van Bruggen gaat dan zijn eigen spoor en zal soms terminologie gebruiken die doet denken aan volwassendopers, en tegelijk elders de kinderdoop verdedigen. Een mooi hoofdstuk is bijvoorbeeld dat over de doop van Johannes; zijn

insteek is om de doop niet als een lieflijk gebeuren te zien, maar als een ten ondergaan en gered worden door het uitspreken van de naam Jezus. Ook zijn uitleg dat de doop natuurlijk altijd een geloofsdoop is, maar dat 'geloof' doelt op het geloof van de ouders in het geval van de kinderdoop is zeer to the point.

Eenmaal gedoopt van ds. Peter van der Laan is ook al wat ouder (1998) en niet meer verkrijgbaar, maar verdient toch een plekje op de boekenplank. Van der Laan heeft zich verdiept in motieven van jonge ex-gereformeerden en neemt hun kritiek op de GKv als uitgangspunt van zijn boek. Hij geeft hun verlangen naar meer van de Geest een plaats, verlangen naar verdieping en toewijding. Zijn stelling is dat de keuze voor overdopen vaak meer te maken met het vinden van een gemeente waarin radicaliteit en toewijding gevonden

wordt, dan met een overtuigd raken van Bijbelse gegevens over de doop. Daarom focust hij in zijn boek ook niet zozeer op Bijbelse gegevens, maar op de bredere identiteitscrisis in de GKv en de plek die de doop daarin inneemt. Hij geeft geen argumentatie voor de eenmalige kinderdoop, maar probeert vanuit een positieve argumentatie de doop als bron van spiritualiteit aan te boren. Het lastige van dit boek is dat het erg uitvoerig en persoonlijk geschreven is en dat je echt moet bladeren om de passages te vinden die je zelf wilt lezen.

Meer recent heeft Adrian Verbree een boek over de doop geschreven: *Over dopen* (2009). Zoals je van Verbree mag verwachten is het een boek waarin helder en leesbaar wordt geschreven met regelmatig samenvattingen. Verbrees insteek is de vraag hoe het verbond als basis voor een visie op de doop moet

worden gezien en dan specifiek wat de verschillen zijn tussen oud en nieuw verbond. Volgens volwassendopers is één van de verschillen dat in het oude verbond de bloedlijn bepalend is en in het nieuwe verbond de geloofslijn. Verbree stelt dat ook in het Nieuwe Testament de kinderen worden gerekend tot het volk van God, met wie Hij een liefdevolle relatie aangaat. Zijn centrale vraag luidt: wat is de positie van kinderen in het nieuwe verbond? Ook voor dit boek geldt dat de sterkte direct het zwaktepunt is: het is één doorlopende argumentatie voor de kinderdoop. Daarin gaat het vooral over verbond en de plaats van kinderen daarin. De breedte van de betekenis van de doop als onderdompeling in Christus verdwijnt naar de achtergrond. Dat lijkt mij jammer.

Bij de discussie over de doop doen ook nieuwe media mee. Je kunt bijvoorbeeld op de weblog van Jos Douma een aantal artikelen lezen. Het boeiende daarvan is dat Douma een aantal boeken over de doop heeft gelezen en daar zijn mening over geeft. Bovendien wordt er door allerlei christenen op gereageerd. Zo zijn deze blogposts een combinatie van theologische informatie rond de leer van de doop en persoonlijke meningen. Douma probeert op een vernieuwende manier over de doop te schrijven, waarin enerzijds de kinderdoop blijft staan en tegelijkertijd terecht kritiek van volwassendopers wordt verwerkt. Je kunt de artikelen en bijbehorende discussie vinden op: <http://josdouma.wordpress.com/category/doop/>.

Uit de hoek van de Hervormd Gereformeerde Jeugd Bond verschijnt veel goed materiaal voor het jeugdwerk. Zo hebben zij de serie 'Hot Items' waarin voor christelijke jongeren boekjes zijn verschenen over gebedsgenezing, zending, Bijbellezende en gereformeerde zijn. Ds. Wim Markus heeft in deze serie een boekje over de doop geschreven. Het heet: *Watermerk. Jij en je doop*. In zes hoofdstukken legt dominee Markus op heldere en tegelijk persoonlijke wijze de doop uit voor jongeren. Prachtig is het hoofdstuk waarin hij de doop uitlegt vanuit de eenheid met Christus; we zijn ondergedompeld in Christus. Je proeft in heel het boekje zijn verlangen dat gedoopte jongeren de doop niet als vanzelfsprekend ervaren, maar dat ze verrast worden door Gods liefde en er ook echt voor kiezen om in eenheid met Jezus te leven.

Tenslotte: de doop is iets om blij mee te zijn! Vreugde, als er ouders zijn die in geloof opstaan en hun kind willen laten dopen. Er verschijnen niet alleen discussieboeken over de doop, maar ook boekjes die aansluiten bij de vreugde van ouders die hun kind bij de Heer brengen. *In Gods hand* van Arine Spierenburg – van Wijngaarden is zo'n boekje. Een mooi en vrolijk vormgegeven cadeauboekje vol citaten, teksten, foto's en ook ruimte om zelf te schrijven. Hét grote gevaar van de kinderdoop is dat het een vanzelfsprekendheid wordt waaraan door ouders te weinig gevolg wordt gegeven. Juist dit boekje kan ouders helpen om de doop intens te beleven, maar ook na te denken over de geloofsopvoeding die voortvloeit uit de doop.

N.a.v.

Jakob van Bruggen, *Het logo van het geloof*. (Eerder verschenen onder de titel *Het diepe water van de doop*.) Kampen (Kok), 2004. 107 pagina's, € 7,50.

Peter van der Laan, *Eenmaal gedoopt. Spiritualiteit van de doop*. Barneveld (De Vuurbaak), 1998. 179 pagina's. Niet meer nieuw leverbaar.

Adrian Verbree, *Over dopen*. Barneveld (De Vuurbaak), 2008. 140 pagina's, € 12,50.

<http://josdouma.wordpress.com/category/doop/>

Wim Markus, *Watermerk. Jij en je doop*. Zoetermeer (Boekencentrum), 2009. 56 pagina's, € 7,-

Arine Spierenburg – van Wijngaarden, *In Gods hand*. Zoetermeer (Boekencentrum), 2010. 32 pagina's, € 5,-.

Maak wat moois van wat je hebt

TEKST: PAUL VOORBERG, PREDIKANT TE EMMELOORD ///

Dit artikel is een reactie op het artikel *Waarnemingen rond de doop* (De Reformatie 14 jan. jl. pag. 166-168). Het artikel van collega Roosenbrand roept de vraag op of we niet verlies gaan lijden. De laatste jaren zijn we steeds meer bezig met de doop, vooral door discussie over de geloofsdoop. Opkomende dwaalleer doet je steeds meer je rijkdom zien.

In veel kerken wordt méér aandacht gegeven aan pastoraat en onderwijs rond de doop. In Emmeloord houden we doopouderavonden naast het gebruikelijke pastoraat rondom zwangerschap en doop. Doopouders krijgen een boek over geloofsopvoeding, waaraan een doopouderavond is gekoppeld: een deskundige spreekt met een 'jaargroep ouders', ook in de hoop dat de ouders daar zelf een vervolg aan geven. Deze kinderen zullen elkaar immers nog heel wat keren tegen komen, in het basisonderwijs, catechisatie, Bijbelstudievereniging. Wellicht staan ze naast elkaar bij de openbare geloofsbelijdenis. De jaargroep is voor jeugd van groot belang en daarmee ook overleg tussen de ouders.

Tegen de formulieren

Ds. Roosenbrand pleit voor het afschaffen van formulieren in de dienst.

- 'tientallen jaren voorlezen van het doopsformulier heeft geen effect'. Maar: wat zou er gebeurd zijn zonder formulieren?
- 'het formulier geeft geen aandacht aan niet-christenen'. Dat kan de voorganger toch compenseren?
- 'de polemische toonzetting van het formulier'. De voorganger heeft toch zijn eigen toonzetting en kan toelichting geven. Anderzijds: er wordt in een gereformeerde kerk gedoopt en

die geeft haar uitleg, omdat zo Gods Woord wordt recht gedaan.

- 'het vermelden van de erfzonde'. Zonder erfzonde geen kinderdoop, daarom hieraan prominente aandacht.
- 'de nadruk op wat er in de kerk alhier geleerd wordt'. Ds Roosenbrand noemt de Apostolische geloofsbelijdenis, maar in de loop van de 1900 jaar daarna mocht de kerk meer ontdekken! Dáár stemmen doopouders mee in, zoals ze deden toen ze openbare geloofsbelijdenis aflegden.
- 'onderwijzen en laten onderwijzen in de leer van de kerk'. Je kunt dat beperken tot de catechese. Is het niet logisch in het verlengde daarvan te denken aan onderwijs dat uit de kerk is voortgekomen en dat gegeven wordt door broeders en zusters die met ons een zijn in het belijden? Zie ook art. 57 Kerkorde.
- 'de formulieren benaderen de doop te veel vanuit het verbond en niet vanuit de eenheid met Christus'. Het geheel van Gods Woord benadrukt toch vooral de doop als vervulling van de besnijdenis: teken en zegel bij Gods verbond. Juist van belang tegenover wie geloofsdoop verdedigt!
- ten slotte geeft ds Roosenbrand aan dat 'doopouders de doop vooral mooi vinden en een doopdienst uitnodigend, niet te streng, maar bevestigend en bemoedigend'. De kerk heeft haar

eigen verantwoordelijkheid, ook als die helaas hier en daar iemand tegen de schenen schopt (vgl. 1 Kor. 1 en 2). Voorgaan in kerkdiensten is iedere keer maatwerk. Dat geldt ook het gebruik van de formulieren. We hebben gelukkig een set gedegen formulieren die gewoon voorgelezen kunnen worden, ook toegespitst en aangepast.

Voor de formulieren Het niveau van de kennis neemt aanzienlijk af en het steeds weer voorlezen van de formulieren kan tegen dat verlies een dam opwerpen. Als dat voorlezen niets lijkt uit te halen, is puur afschaffen verlies. Ga vooral niet over tot het invoeren van doopzondagen. Het is een aangename verrassing onvoorbereid met een extra volle kerk geconfronteerd te worden, een vrolijke foto van de baby op de beamer en een gewone preek waarin de doop wel z'n plaats krijgt, maar vooral de geregelde Woordverkondiging doorgaat. Een doopdienst krijgt onherroepelijk iets sjabloon-matigs. Ook laat je in je keus voor het tijdstip van het aanvragen van de doop zien dat je oog hebt voor de waarde van de doop! Gods grote beloften, betekend en verzegeld aan het hoofdje van zo'n superklein mensje. Met dat geschenk staat God klaar vanaf het moment van de geboorte. Dat ga je 'ophalen' en je laat God geen dag langer wachten dan

nodig is: de doop *zo spoedig* mogelijk (volgens *afpraak*, art. 56 K.O.)
Een mooie ontwikkeling: méér onderwijs en pastoraat rond de doop dan in

de tijd dat de vraag of je doop niet uit gewoonte had aangevraagd, nog een serieuze vraag was. Tegelijk een pleidooi niet een liturgische en onderwijzende

verliespost te gaan creëren door het lezen van formulieren af te schaffen. Maak wat moois van wat je hebt.

We komen niet verder

TEKST: JAN WILLEM ROOSENBRAND, PREDIKANT TE GRONINGEN-OOST ///

Collega Voorberg reageert op het artikel dat ik onlangs in de Reformatie schreef. Hartelijk dank daarvoor. Tegelijk stelt de inhoud van zijn reactie me erg teleur. Grotendeels schiet zijn reactie namelijk over mijn verhaal heen. We raken elkaar amper in ons gesprek.

Hij vat mijn intentie samen onder het kopje: tegen de formulieren. Inderdaad heb ik niet zo'n hoge pet op van de effectiviteit van formulieren, maar ik ben er niet tegen. Ik pleit alleen voor vrijheid om ze niet standaard te hoeven voorlezen. Uiteraard kan ik een formulier aanvullen met aandacht voor niet-christenen, maar ik vind het een gemiste kans dat we daar als kerken in onze formulieren niet standaard aandacht aan geven.

Wat er zou zijn gebeurd als de formulieren tientallen jaren geleden waren afgeschaft, zal nooit duidelijk worden. Maar het is een tamelijk magere reactie op de constatering dat er massaal niet naar formulieren geluisterd wordt. Uit didactisch oogpunt zou je toch vandaag nooit op het idee komen om geschreven teksten standaard voor te lezen? Dat kan toch gewoon beter?

Ik ben er niet tegen om de gereformeerde leer te verdedigen in een kerkdienst. Maar ik vind een doopdienst als viering niet de geschikte plek daarvoor. Vanzelfsprekend heeft de kerk meer ontdekt dan wat in de Apostolische Geloofsbelijdenis is uitgesproken. Maar ik keer me tegen de gedachte dat elke

doopouder zich op de manier van een ambtsdrager aan de complete inhoud van de andere belijdenissen bindt. Ik ben allesbehalve tegen de leer van de erfzonde, ik denk dat het goed is om ook in een doopdienst aan deze Bijbelse overtuiging stem te geven. Maar ik beargumenteer dat de aanvliegroute vandaag echt anders moet zijn dan 400 jaar geleden, om ongelukken te voorkomen.

Ik ben geen tegenstander van gereformeerd onderwijs. Maar ik zet vraagtekens bij de te snelle conclusie dat je bij de doop bij voorbaat belooft dat je je kind naar een gereformeerde school zult sturen.

Ds. Voorberg ziet kennelijk de uitdaging niet om de doop nu eens wat breder en anders te zien dan vanuit het concept van het verbond. Jammer, want de teksten die over de doop spreken geven daar mijns inziens wel alle aanleiding toe. Bovendien merk ik dat de kracht van de term en het concept 'verbond' behoorlijk uitgewerkt is. Een nieuwe invalshoek vanuit de verbondenheid met Christus kan nieuwe impulsen geven. In mijn opmerking dat ouders vooral een mooie en bevestigende doopdienst willen, neem ik juist afstand van deze

wens, door te pleiten voor de verbinding van de doop met sterven en opstaan. Juist door van het verbond als denkmodel over te gaan op 'met Christus begraven worden', hoop ik dat de ernst van de doop duidelijker wordt. Ik begrijp dat ds. Voorberg vanuit zijn waardering voor de doop graag zo gauw mogelijk laat dopen. Prima. Maar wij kozen juist voor doopdiensten vanuit diezelfde waardering voor de doop: zo komt de doop meer tot zijn recht en dient hij de opbouw van de hele gemeente beter.

Kortom, ik ben niets verder gekomen met de reactie van mijn collega. En ik vroeg me af hoe dat kan. Uit zijn en ook andere reacties die ik persoonlijk toegestuurd kreeg, bleek me hoe moeilijk het is om open een gesprek aan te gaan. Zodra je het woord doop laat vallen, staan we allemaal op scherp. Misschien ben ik wat naïef, maar ik zie geen gevaar in een open gesprek over voor- en nadelen van formulieren en over een verdieping van de theologische bezinning over de doop. Ik ben echt getroffen door de bezorgde en verdedigende toon van de reacties. Hoe komt dat toch?

Verbond: eenheid met Christus

TEKST: BAS LUITEN, REDACTEUR VAN DE REFORMATIE EN PREDIKANT TE ZWOLLE-CENTRUM /// FOTO: MAARTEN BOERSEMA, POLDERPHOTO.NL

In dit artikel wil ik iets zeggen naar aanleiding van de discussie over het gebruik van de doopformulieren, zoals in dit nummer gebeurt tussen de predikanten Voorberg en Roosenbrand. Er wordt in die discussie een onderscheid gecreëerd dat er in werkelijkheid niet is: tussen spreken over de doop vanuit het verbond, en spreken over de doop vanuit de eenheid met Christus.

Aanvliegroutes moeten kunnen variëren. Dat hoeft geen probleem te geven, als we maar blijven landen waar we moeten zijn ///

Opmerkelijk Het verschil tussen Voorberg en Roosenbrand gaat niet diep. De doop is niet in geding, het gaat over de ‘aanvliegroute’ er naartoe, het formulier en de keuzes die we daarin maken. Het gaat niet over de inhoud maar over de vorm. Toch is bij beide collega’s te lezen dat de vorm de inhoud raakt. Roosenbrand schreef in De Reformatie van 14 januari: ‘Vanuit het Nieuwe Testament ligt het meer voor de hand om de doop vanuit de *eenheid met Christus* dan vanuit het verbond ter sprake te brengen.’ Voorberg brengt daar nu tegen in: ‘Het geheel van Gods Woord benadrukt toch

vooral de doop als vervulling van de besnijdenis: *teken en zegel bij Gods verbond*.’ Waarop Roosenbrand schrijft dat de kracht van de term en het concept ‘verbond’ behoorlijk uitgewerkt is. ‘Een nieuwe invalshoek vanuit de verbondenheid met Christus kan nieuwe impulsen geven.’ Deze kleine schermutseling steekt even boven de rest van de discussie uit. Dit gaat niet alleen over de aanvliegroute in een formulier, dit raakt veel meer in prediking en onderwijs. Wat mijn beide collega’s hier verdedigen is mijns inziens waar en het overwegen waard. Het opmerkelijke vind ik vooral dat zij

kennelijk een verschil zien tussen ‘verbond’ en ‘eenheid met Christus’. Dat verschil zie ik niet.

Nakomeling Jarenlang heeft boven de perikoop die begint met Galaten 3:15 het kopje gestaan: ‘De wet of de belofte?’ Gelukkig is dat nu weg en is de inhoud in de NBV een stuk helderder geworden. Dat is winst. Het gaat hier namelijk om verrassende, voortgaande openbaring over Gods verbond. Ooit werd dat opgericht met Abraham en zijn zaad (Gen.17). Wij horen in ‘zaad’ heel veel nakomelingen, in alle eeuwen over heel de wereld. Dat kan,

want 'zaad' is een collectief begrip, een enkelvoud waar een meervoud in zit. Maar in Gal.3 zet de heilige Geest de punt op de i. Strikt genomen gaf God zijn belofte aan Abraham en aan zijn *nakomeling*. Nadrukkelijk in het enkelvoud, want die éne nakomeling is Christus (vers 16). Die nakomeling, voor wie de belofte geldt, werd eeuwenlang verwacht (vers 19). De wet kwam erbij om naar Hem toe te leiden, niet meer en niet minder. Zo helder was dat niet eerder gezegd. We zagen wel bij de verbonds-sluiting, dat alleen God tussen de dierhelften doorging (Gen.15). Abraham was geen partij die op gelijkwaardige wijze iets beloven kon. Abraham sliep, keek en geloofde. Zijn grote nakomeling zou door de bloedstraat gaan om van onze kant het verbond waar te maken. Toen schemerde al door wat nu wordt gezegd: Jezus Christus, Zoon van God en zoon van de mens, is *de enige* met wie God zijn verbond kon aangaan! En wij dan? *Wij delen daarin omdat we met Jezus één mogen zijn!* Toen Hij door de bloedstraat ging, op Golgota, nam Hij ons mee in zijn hart. Wij stierven met Hem, om ook met Hem op te staan en nu te delen 'in zijn gerechtigheid', zijn open en rechte verhouding tot God' (HC zondag 17). Dát beeldt de doop uit: het water is als een graf, waarin we meegaan met Christus om ook met Hem te leven. 'U allen die door de doop één met Christus bent geworden, hebt u met Christus omkleed' (Gal. 3:27) – met die Christus, die als enige zijn leven aan God heeft gewijd met hart en ziel, kracht en verstand. Hij deed

het als mens voor ons, om het met ons te delen. Door Hem kan het verbond bestaan.

Testament Dus is het zaak om 'verbond' en 'eenheid met Christus' héél dicht bij elkaar te houden! Hierin valt niet te kiezen, want ze zijn niet los verkrijgbaar. Bovendien *verklaren* ze elkaar.

'Zonder 'verbond' weet je niet waarvoor Christus kwam, en zonder 'eenheid met Christus' zul je van verbond alleen de buitenkant zien'

Zonder 'verbond' weet je niet waarvoor Christus kwam, en zonder 'eenheid met Christus' zul je van verbond alleen de buitenkant zien. Die perikoop vanaf Gal.3:15 begint met het voorbeeld van een rechtsgeldig testament. De erfflater bepaalt wat daarin staat, niemand kan daarin wat verande-

ren. Zo heeft God zijn verbond gesloten, in de vorm van een testament. In het Grieks zijn dat twee vertalingen van hetzelfde woord. Gods verbond is zijn testament, het is zijn uiterste wil. Hij wil ons alles schenken in en door het sterven van Jezus Christus. Zo ver gaat Hij in zijn liefde.

Wie weet dat het 'verbond' een testament is, zal daar met eerbied over spreken, niet zakelijk en niet afstandelijk. Een testament ontroert, het raakt diepe snaren in ons, met de bedoeling dat we daadwerkelijk 'één met Christus' zullen zijn, in denken en doen, in alles. In Hem zijn we erfgenamen van Gods belofte, waarin nog een geweldige toekomst schuilgaat!

Om dit alles zuiver te bewaren, hebben we het Oude Testament nodig. Daarin lezen wij, hoe God zijn verbond sloot met Abraham en zijn zaad en dat Abraham de vader zou worden niet alleen van de Joden, maar van vele volken. Ook

lezen we hoe God als enige dat verbond in stand hield, door de eeuwen heen. De taal van het Nieuwe Testament hebben we net zo goed nodig. Gods verbond is als een huwelijk, waarin Jezus Christus de bruidegom is die voor ons de volle bruidsschat heeft betaald! Hij geeft Zichzelf in Woord en water, brood en wijn, om diep in ons te zijn, en wij in Hem, in een beloftevolle gemeenschap. Gods Geest hecht beide benaderingen naadloos aan elkaar, wanneer Hij Paulus laat noteren: 'Omdat u Christus toebehoort, bent u nakomelingen van Abraham, erfgenamen volgens de belofte' (Gal.3:29). Daarmee is de schermutseling beslecht, wat een verschil leek hoort bij elkaar! Alles wat God vandaag in Christus schenkt brengt ons in het eeuwige verbond en verbindt ons met Abraham en met al zijn kinderen, groot en klein.

Landing Toch heb ik niet het idee, dat hiermee het laatste woord gezegd is. Ik denk dat dat komt door die aanvliegroute. Mensen die in de buurt van Schiphol wonen weten daar alles van. Afhankelijk van de windrichting komen vliegtuigen uit verschillende routes aangevlogen en gebruiken ze andere landingsbanen. Hetzelfde blijft wel dat ze op Schiphol landen.

Gaat het in ons kerkelijke leven niet net zo? Daarin is het nooit windstil, om het voorzichtig te zeggen. Het heeft langer dan een eeuw gestormd rond verbond en doop. Dit heeft zeer grote invloed gehad op onze denkrichting. Zonder daar negatief over te doen mag worden opgemerkt, dat de wind van ongelooft en dwaling ook uit andere hoeken kan waaien. Aanvliegroutes moeten daarom kunnen variëren. Dat hoeft geen probleem te geven, als we maar blijven landen waar we moeten zijn. Daar vinden we elkaar, in Christus, echt verbonden.

Draagvlak voor formulieren

Hebben liturgische formulieren nog toekomst?

TEKST: AD DE BRUIJNE, HOGLERAAR ETHIEK EN SPIRITUALITEIT AAN DE TU IN KAMPEN EN HOOFDREDACTEUR VAN DE REFORMATIE ///

Waarom gebruiken we bij de doop eigenlijk formulieren en kan dat ook anders? In januari stelde ds. Jan Willem Roosenbrand in dit blad vragen bij het formuliergebruik rond de doopbediening. Op zijn artikel kwamen kritische reacties. Eén daarvan, van ds. Paul Voorberg, staat op pag. 256 van dit nummer. In dit artikel stel ik enkele voorvragen rond het gebruik van formulieren in de kerkdienst. Alleen op die manier komen wij volgens mij in deze discussie verder.

Onze liturgische formulieren stammen uit de Reformatietijd en dragen ook het stempel van die ontstaansperiode. In de Vroege Kerk werden er geen formulieren gelezen. Wel kende men, bijvoorbeeld rond de doop, vaste handelingen: een periode van dooponderricht, vasten, een publieke belijdenis, het afzweren van de duivel, handoplegging, en standaardformuleringen. In de loop van de Middeleeuwen dijde het aantal rituelen rond de doop enorm uit. Tegelijk was het kennisniveau van gewone gelovigen bedroevend laag. Velen beleefden de doop zonder de betekenis daarvan te beseffen, in 'sleur of bijgeloof', zegt het doopformulier. Bovendien veroorzaakte de Rooms-katholieke sacramentsleer de nodige verkeerde opvattingen rond de zin van de doop. Ook het feit dat alles

in het Latijn plaatsvond, droeg niet bij aan het begrip van de kerkgangers.

Kerkhervormers De gereformeerde kerkhervormers brachten hierin een ingrijpende verandering aan. Zij schaf-

ten de meeste rituelen af, omdat deze de eigenlijke doophandeling overwoerden. In plaats van die vroegere rituelen kwam een formulier met een uitvoerige uiteenzetting over de betekenis van de doop. Niet alleen het kennisniveau van veel kerkgangers was laag, ook veel voorgangers waren gebrekkig opge-

leid. Zij waren niet zomaar in staat de gereformeerde doopleer helder uit de doeken te doen. De formulieren zetten deze leer zo uiteen dat twee in die tijd actuele ontsporingen werden weersproken. Tegenover de Rooms-katholieken benadrukte men dat de doop geen min

of meer automatische, haast magische injectie van genade vormt, maar een levende relatie met God (het verbond) bezegelt. Tegenover de Wederdopers liet men de eenheid van het Oude en het Nieuwe Verbond uitkomen om duidelijk te maken dat ook kinderdoop nodig was. Zo is ons doopformulier ontstaan. Ook de meeste andere liturgische formulieren uit ons kerkboek staan tegen deze achtergrond.

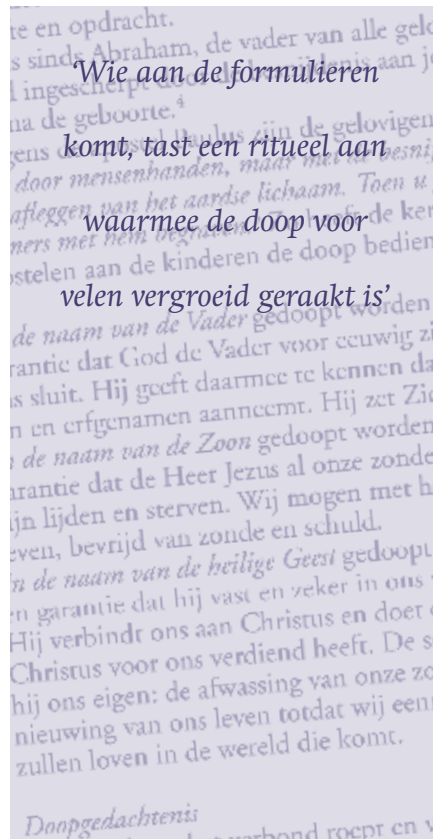
Het duurde na de Reformatie overigens wel even voordat de nieuwe situatie was uitgekristalliseerd. Nog tientallen jaren klonken er klachten over plaatselijke verschillen in formulering en over het feit dat sommige voorgangers de formulieren gewoon niet lazen. Pas de synode van Dordrecht (1618/1619) bracht hierin tijdelijk meer eenheid. Daar ontstond een omlinjnde gereformeerde identiteit, die je kon aflezen aan de belijdenis, de kerkorde, de hoofdlijn van de eredienst en de formulieren die daar gebruikt werden. Met name de formulieren rond de sacramenten golden als belangrijk,

*Vanouds ervoeren
gereformeerde gelovigen
een nauwe verbinding
tussen deze formulieren
en hun gereformeerde
identiteit'*

omdat de juiste bediening van de sacramenten één van de kenmerken van de kerk vormt. Hoewel de formulieren onderscheiden bleven van de belijdenis, kreeg hun inhoud daarmee ook een zekere belijdende waarde. Vanouds ervoeren gereformeerde gelovigen een nauwe verbinding tussen deze formulieren en hun gereformeerde identiteit. Wie de formulieren ter discussie stelt, morrelt voor het gevoel van velen toch een beetje aan het gereformeerde karakter van de kerk. Iets van de kritiek op het artikel van Roosenbrand kun je plaatsen tegen deze historische achtergrond.

Reformatiecontext Om te beoordelen of die kritiek ook terecht is, moeten we meer stappen zetten. Laten we eerst beseffen welk doel onze formulieren dienen (ik begin haast zelf al in formulierjargon te schrijven ...). Formulieren hebben meestal twee onderdelen: een ritueel en een onderwijzend deel. Het rituele deel levert niet veel bezwaren op. Liturgie kan nu eenmaal niet zonder vormgeving. Dat is altijd zo geweest, ook toen er nog geen formulieren bestonden. Hoe het rituele deel wordt ingevuld, kan variëren, maar zolang de vormen de inhoud dienen, kan het bestaan ervan op zich moeilijk problemen geven. De vragen rijzen juist bij het onderwijzende deel van het formulier. Dit onderwijzende deel is niet per se nodig. Vanaf het Nieuwe Testament tot en met de Middeleeuwen bestond zoiets niet of nauwelijks. Zoals we zagen, heeft het alles te maken met de ontstaanstijd van de Gereformeerde kerken dat expliciet onderwijs voorafgaand aan de rituele handeling van de sacramenten geformaliseerd is. We kunnen er niet omheen dat deze ontstaanstijd ook een eigen culturele context met zich

meebracht, die niet één op één past bij de onze. Veel reformatoren deelden bijvoorbeeld in de vormingsidealen van het humanisme, waarin mensen niet meer alleen als collectief geheel maar ook als individuele personen beschouwd werden. Het werd steeds belangrijker dat individuele mensen zich niet onmondig schikten naar het geheel van de kerk, maar ook zelf opgevoed en gevormd werden in kennis waarmee je kon leven en sterven. Tegelijk was het nog niet algemeen gebruikelijk dat mensen zelf lezen en hun informatie verzamelden. De dominante communicatiemethode was die van het spreken en luisteren. In die culturele context paste het vormingsmiddel dat we tegenkomen in onze formulieren: je vormt mensen in kennis door publiek een grondige en heldere uiteenzetting voor te lezen. Als gevolg van deze context kreeg de hele gereformeerde

reformatie een wat lerende, didactische inslag. De uitvoerige onderwijzende passages in onze formulieren passen dus precies in het culturele plaatje van hun tijd. Sindsdien hebben ze inderdaad bijgedragen aan de vorming en toerusting van vele generaties gemeenten.

Ritualisme Toch had deze gereformeerde traditie van formuliergebruik op den duur ook haar keerzijde. De gereformeerde liturgiedeskundige K.W. de Jong (zie de website kerkrecht.nl) wijst erop dat daardoor een nieuw ritualisme ontstond. Het onderwijzende deel van het formulier functioneert daarin niet zozeer als leermiddel maar als onderdeel van de dooprite zelf. Als gevolg daarvan komt de inhoud van het onderwijs soms niet meer door. Bovendien kan zo'n nieuwe en uitvoerige rite – net als eerder in de Middeleeuwen – in de beleving te belangrijk worden vergeleken met de eigenlijke doophandeling. Klinkt in de heftige reacties op Roosenbrand ook daarvan iets door? Wie aan de formulieren komt, tast een ritueel aan waarmee de doop voor velen vergroeid geraakt is. Bovendien verschilt onze culturele context in allerlei opzichten van die van de Reformatie. Voorgangers zijn gemiddeld beter opgeleid. Kerkleden beschikken over allerlei informatiebronnen. Zelfs als we moeten vaststellen dat de kennis vandaag terugloopt, houden we nog altijd een grote voorsprong op doorsnee gereformeerden uit de 16e eeuw. Vooral de manier waarop we kennis opdoen, werd ingrijpend anders. Het voorlezen van een lang betoog waarin iets helder uitgelegd wordt, is vandaag niet langer een effectieve manier van kennisoverdracht. Als individueel ingestelde mensen in een snel mediatijdperk zijn wij bovendien gewend aan voortdurende

afwisseling en telkens nieuwe prikkels. Daardoor ervaren we vaste herhalingen al gauw als saai en nadelig voor onze aandacht en ontvankelijkheid.

Tegelijk zoeken velen juist wel nieuwe rituelen. Ook gereformeerden lijken een beetje moe van de vele woorden die hun traditie vanouds produceert. Maar als ritueel opgevat, blijven formulieren te lang en te verbaal. Ook zijn de inhoudelijke uitdagingen rond de doop niet meer exact gelijk aan die van vroeger.

Sommige hedendaagse baptisten zou je onrecht doen, wanneer je hun opvatting zonder meer als dopers benadert. En de bevrijdende nadruk op het verbond heeft na de strijd met Rome een hele geschiedenis doorlopen, die er soms een andere kleur aan gaf. Zo verdween daarin nogal eens de levende relationa-

liteit, waar het aanvankelijk om ging. Tenslotte zouden er in dooponderwijs vandaag ook andere accenten geplaatst moeten worden. Voor christenen in een niet meer christelijke samenleving zou de doop meer moeten worden beleefd

als herkenningsteken van burgers van het koninkrijk. Dat gebeurt wel in artikel 34 NGB maar nauwelijks in de formulieren.

Zonder meer vasthouden aan de onderwijzende formulieren uit de Reformatietijd doet geen recht aan deze veranderde context.

Creatief bijbuigen Toch pleit ik niet voor het afschaffen van onze formulieren. Daarvoor zijn ze te zeer verweven

met de gereformeerde identiteit en onderlinge eenheid. Ook al zou het in theorie vandaag best anders kunnen, dit is nu eenmaal het spoor waarlangs onze kerkelijke traditie onder Gods zorg mocht gaan. Met zulke vormen zonder meer breken, is onhistorisch en kan de gereformeerde traditie oplossen in een

nieuw religieus amalgaam. Tegelijk lijkt het me wel nodig dat we deze traditie grondig bijbuigen en aanpassen aan de veranderde omstandigheden. Hoewel het wat zuur is voor al die deputaten die in de afgelopen jaren

hebben gewerkt aan de modernisering van de formulieren, denk ik dat de bestaande vernieuwing te beperkt blijft. Vanuit wat ik hiervoor betoogde, zou ik het rituele deel op een bescheiden manier willen uitbreiden en daarbij een kader stellen waarbinnen voorgangers kunnen variëren. Het onderwijzende deel zou ik juist drastisch willen inkorten. Het moet niet meer alles sluitend uit de doeken willen doen. Een korte herinnering aan de Bijbelse betekenis van de doop, met een inkleuring die inspeelt op vandaag is voldoende om de lijn met het gereformeerde verleden vast te houden. De kennisoverdracht vraagt om effectievere middelen, die ook breder doordacht moeten worden dan alleen rond de doop. Dat voorkomt ook het verschijnsel van stereotiepe dooppreden in speciale doopdiensten. En het verlost ons van de goedbedoelde steeds meer uitdijende toelichtende woordenstromen van voorgangers. Er is een soort kerkelijke variant nodig van het huidige maatschappelijke model van levenslang leren. Wat betreft de doop kun je bovendien denken aan een vaste doopcatechese, niet alleen voor volwassen dopelingen maar ook voor ouders van te dopen kinderen.

'Het voorlezen van een lang betoog waarin iets helder uitgelegd wordt, is tegenwoordig geen effectieve manier van kennisoverdracht meer'

advertentie

Verschenen Handboek GKv 2011

Met uitkomsten onderzoek invulling liturgie, informatie ANBI-regeling, ontwikkelingen in de kerken

Jaaroverzicht van 2010
ds. Jan Kuiper

€ 13,95

Connect Printmedia

UIT DE KERKEN ///

Beroepen:

Te Groningen-Oost: J.R. Douma te Haarlem;

Te Leens: J. Haveman te Hattem-Noord.

Te Zwijndrecht-Groote Lindt: kand. E.B. Buitendijk te Berkel en Rodenrijs

Zendtijd voor de kerken:

13 maart om 17:02 uur op Radio 5. Kerkdienst van de GKv in Hattem-Noord. Ds. Jan Haveman over Jer. 29:11-14a.

Thema: Ben jij bereikbaar.

27 maart om 11:00 uur op Ned. 2 (tv). Kerkdienst van de GKv in Zwolle-Zuid. Ds. Henk Messelink over Hand. 17:16-31.

Thema: God is dichterbij dan je denkt!

LANDELIJKE STUDIEDAG 'HOMOGEOVELOENS EN TOCH ...'

Mensen die homogevoelens hebben en in de orthodox-christelijke wereld leven kunnen nog op veel onbegrip stuiten. Strijden tegen het praktiseren van hun eigenheid wordt vaak kort door de bocht als de maat genomen. Maar wat is er nu voor leefruimte, hoe kunnen mensen met deze homogevoelens in hun leven functioneren binnen het orthodox christelijke geloof? Is er ruimte voor openheid en geborgenheid? De drempels naar het pastoraat, de aandacht voor en de ruimte in de kerk ten aanzien van mensen met homogevoelens en hun omgeving, al deze zaken staan centraal op de nieuwe studiedag van Stichting RefoAnders. Deze studiedag is met name bedoeld voor orthodoxe christenen die in het pastoraat werken of als vertrouwenspersoon/hulpverlener met deze problematiek te maken hebben. Ook mensen die zelf homogevoelens hebben of de familie die om hen heen staat zijn van harte welkom.

De signatuur van de sprekers is waar mogelijk gekozen uit de gereformeerde gezindte, echter Stichting RefoAnders wil middels deze studiedag natuurlijk ook mensen uit andere kerken aanspreken.

Tijdens deze studiedag zal kand. J. Kommerie (HHK) een lezing houden. In deze lezing zal een pleidooi worden gedaan voor het openstaan voor homoseksuelen binnen de christelijke gemeente. Hiervoor wordt een bijdrage gevraagd van zowel de gemeente als van de homoseksueel. Vanuit de Bijbel zullen voor beide groepen lijnen worden aangereikt om tot een open houding te komen.

Na deze lezing zal een panel hierop reageren en kunnen aanwezigen vragen stellen.

Dit panel wordt geleid door Cees Pols, o.a. bekend van het christelijk Boekenweekgeschenk en als hoofdredacteur van het kwartaalblad Coming True.

In het middagdeel zijn er twee rondes met

diverse workshops, waar o.a. aan meewerken ds. J.M.J. Kieviet (CGK) over 'Rond het pastoraat' en de dhr. D. Vogelaar (VGS) over 'De connectie kerk en school.' Ook zullen er workshops zijn waarin men kan kennismaken met de ervaringen van zowel 'ouders van..' (geleid door ervaringsdeskundigen) als van jongeren met homogevoelens (geleid door Cees Pols).

Praktische informatie:

Datum en tijd: zaterdag 9 april 2011 van

10:00 tot 16:00 u. Zaal open om 9:00 uur.

Plaats: Johannes Fontanus College Barneveld, Wethouder Rebellaan 135, 3771 KA Barneveld.

Kosten: € 15,- te betalen bij binnenkomst.

Voor eten en drinken wordt gezorgd.

Aanmelden: online op www.refoanders.nl/studiedag.

GAVE ONTWIKKELT BROCHUREREKES

Gave begeleidt plaatselijke christenen vanuit de kerken bij het werk onder asielzoekers en is op diverse andere manieren actief in het leggen van contacten tussen Nederlandse christenen en asielzoekers. Gave heeft drie brochures ontwikkeld voor personen die actief zijn onder vluchtelingen. De brochures bieden een korte omschrijving van het onderwerp en bevatten praktische tips. De brochurereeks 'In contact met...' bevat nu de volgende delen:

- In contact met Somaliërs (achtergrond van deze grote groep asielzoekers en specifieke tips)
- In contact met vluchtelingen (algemene tips voor bezoekwerk + enige info over de islam)
- In contact met uitgeprocedeerde en dakloze asielzoekers (beknopte informatie asielprocedure en richtlijnen wanneer en op welke wijze hulp kan worden geboden)

Gave heeft deze brochures uitgegeven om handvatten te bieden voor praktische zaken waar personen tegenaan lopen in hun contact met vluchtelingen. Het onderwerp Somaliërs is gekozen vanwege de actualiteit. De laatste jaren kwam een groot deel van de nieuwe asielzoekers uit Somalië. De brochure biedt een omschrijving van het land, de cultuur en de religie. Daarnaast geeft het tips hoe als Nederlandse christen contact te leggen met Somaliërs.

De brochures zijn op A5-formaat gedrukt en kosten € 2,50 per stuk, bij meer dan 20 exemplaren: € 1,70. De brochures zijn te bestellen via Gave (info@gave.nl/0341-460328)

CONGRES OVER PHILIPPUS MELANCHTHON - BRUGGENBOUWER

Philippus Melanchthon is een wat minder bekende reformator, maar zijn invloed is groot en actueel. Op 16 april 2011 wordt daarom, 450 jaar na zijn overlijden, in de Sint Jan te Gouda een congres georganiseerd. Tijdens dit congres vindt ook de boekpresentatie plaats van *Philippus Melanchthon - bruggenbouwer*.

Melanchthon staat in de schaduw van mannen als Luther en Erasmus. Het is de hoogste tijd om de spotlights te richten op de veelzijdige man die wat is weggevalen achter de coulissen van kerk, onderwijs en levensbeschouwingen. In 2011, 450 jaar na zijn overlijden, kan van hem gezegd worden dat zijn invloed groot is als bruggenbouwer tussen lutheranisme en calvinisme, kerk en onderwijs, humanisme en reformatie. Philippus Melanchthon (1497-1560) staat niet als een eenzaam bruggenhoofd in de zestiende eeuw. Hij is een brug naar vandaag.

De actualiteit van het denken van Melanchthon staat tijdens het congres centraal.

Rond de presentatie van het boek *Philippus Melanchthon bruggenbouwer* wordt tijdens het congres vanuit verschillende invalshoeken zijn actualiteit belicht.

Dr. Tom Hage, docent cultuur en maatschappij Driestar Educatief, behandelt in een eerste lezing het thema van religieuze vorming van jongeren. Hij laat zien hoe er verbinding loopt van moderne devotie, via Erasmus naar Melanchthon. 'De opvoeder van Duitsland', zoals hij werd genoemd, blijkt een belangrijke motor achter onderwijsvernieuwing te zijn.

Drs. Marjo Huizer, locatiedirecteur van Melanchthoncollege te Rotterdam, beantwoordt de vraag of de ideeën van Philippus Melanchthon nog steeds aansluiten bij de visie die het Melanchthoncollege heeft op het onderwijs.

Prof. dr. Jan Hoek, hoogleraar systematische theologie en spiritualiteit te Kampen en Leuven, beantwoordt in een derde lezing de vraag naar wat de Wittenberger reformator heeft te zeggen voor hedendaagse zoektochten naar spiritualiteit en zingeving.

Muziek uit de tijd van Melanchthon, waaronder enkele liederen van zijn hand, omlijst het congres. Onder leiding van dagvoorzitter Karla Apperloo, projectleider Refo500, wordt een forum gehouden.

Ook vindt de presentatie plaats van het boek *Philippus Melanchthon bruggenbouwer*.

Prof. dr. Frank van de Pol, redacteur van het genoemde boek en

hoogleraar kerkgeschiedenis te Kampen, zal een uitgebreide presentatie verzorgen over Melanchthon, portret van een bruggenbouwer.

Praktische informatie:

Datum, tijd, plaats: 16 april 2011 van 10.00 tot 15.00 uur in de Sint Jan te Gouda.

Toegangsprijs: € 12,50; studenten € 7,50 (incl. lunch). Aanmelding voor het congres bij voorkeur digitaal via www.historizon.nl.

Eventueel is aanmelding direct voorafgaand aan het congres mogelijk. Zie voor meer informatie www.historizon.nl of bel 088 63 60 200.

ONTDEKZONDAG 2011

Op zondag 20 maart is het Ontdekzondag. Deze zondag, geïnitieerd door *dit Koningskind*, heeft als doel gemeenteleden bewust te maken van de plek die broers en zussen met een beperking innemen in hun gemeente. Welke moeite ervaren gezinnen als een gezinslid een beperking heeft, wat hebben deze gezinnen nodig? Maar het gaat ook om het ontdekken van de talenten van die zus of broer met een beperking, zodat de gemeenteleden samen het lichaam van Christus vormen. Voor meer informatie, een preek en andere materialen, bezoek de themawebsite van *dit Koningskind*: www.kijkzieontdek.nl.

Donatus
verzekert vertrouwd

Donatus verzekert kerkgebouwen en alles wat daarbij hoort. Zoals doopvonten, kanselbijbels en orgels. Ook voor vrijwilligers en werkers in kerkelijke dienst hebben we passende verzekeringen. Donatus is een betrokken specialist. Klein genoeg om u persoonlijk van dienst te zijn. Groot genoeg om met een gerust hart uw verzekeringsbelangen aan toe te vertrouwen. Donatus is een onderlinge verzekeringsmaatschappij zonder winstoogmerk. Samen met u zorgen we ervoor dat wat waardevol is, behouden blijft voor onze kinderen en hun kinderen en hun kinderen...

Donatus

www.donatus.nl tel. 073 - 5221700